

EIS-dag 25 januari 2014 – ‘Heidefauna’

Ook dit jaar trekt Stichting EIS weer een winterse zaterdag in januari uit voor het consumeren en uitwisselen van kennis over ongewervelden. Betrokkenen bij EIS en andere geïnteresseerden zijn van harte welkom om op zaterdag 25 januari 2014 vanaf 10.30 (koffie vanaf 10.00 uur) deel te nemen aan de EIS-dag. Dit jaar is het thema ‘Heidefauna’.

Programma

10.00 Ontvangst met thee en koffie

10.30 Opening Bart van Tooren voorzitter EIS

10.40 Heidefauna – Jap Smits, Staatsbosbeheer

11.00 Lentevuurspin in België – Kevin Lambeets, Natuurpunt België

11.20 Mysterie Insecten Competitie

12.00 Lunch (zelf meebrengen of in het museumrestaurant)

12.30 Coördinatorenoverleg

13.30 Mieren en heiden – Remco Versluijs, Stichting Bargerveen

13.50 Kleine wrattenbijter onder vuur – Niels Gilissen & Arno Braam, Defensie

14.10 De rol van fosfaat in het heidesysteem – Joost Vogels, Stichting Bargerveen

14.30 Onderzoek aan fauna op de heide – Michiel Wallis de Vries, De Vlinderstichting

14.50 Thee- en koffiepauze

15.15 Ongewervelden en EIS – Roy Kleukers, EIS

15.35 Insectenreservaat Strabrecht met preview film – Eric Bergmeester, Nature Moments Productions

16.00 Uitslag Mysterie Insecten Competitie

16.15 Sluiting Bart van Tooren en borrel

De EIS-dag zal gehouden worden in het auditorium van museum Naturalis te Leiden. Museum Naturalis ligt achter het centraal station van Leiden, vlak bij het Leids Universitair Medisch Centrum. Een routebeschrijving vindt u op: www.naturalis.nl/nl/bezoek/adres.

Werkgroepen

Wantsen (Heteroptera)

Het opnemen van collectiegegevens van Miridae door Berend Aukema en Dik Hermes is afgerond en deel III van de *Verspreidingsatlas van de Nederlandse wantsen* is dan ook vrijwel drukklaar. In totaal zijn in het bestand van de 242 Nederlandse soorten Miridae 75.023 records (225.065 exemplaren) vastgelegd. Ter illustratie een kaartje van de uurhokken (5x5 km) waarin miriden zijn waargenomen.

Begin 2014 wordt een begin gemaakt met het opnemen van gegevens van de 117 soorten die in deel IV aan bod komen: Aradidae (7 soorten), Lygaeidae (96 soorten), Piesmatidae (3 soorten), Berytidae (9 soorten) en Pyrrhocoridae (1 soort). Graag komend seizoen dus extra aandacht voor deze groepen. Materiaal en gegevens zijn welkom bij de coördinator.

De afgelopen periode (2011-2013) hebben Ping-ping Chen, Theodoor Heijerman, Nico Nieser en ondergetekende wantsen verzameld ten behoeve van het DNA-barcoderingsproject van Naturalis. In totaal werd materiaal van 421 van de 636 Nederlandse soorten aangeleverd (66,2%). De doelstelling van 60% werd daarmee gerealiseerd.

Op basis van het bestand en aanvullende inventarisaties werd een overzicht gepubliceerd van de wantsenfauna van Nationaal Park De Meinweg in een themanummer van het Natuurhistorisch Maandblad (Aukema 2013).

Dit jaar verscheen het derde van vier delen over Pentatomoidea in de serie *Faune de France*, waarin het tweede deel van de subfamilie Pentatominae wordt behandeld (Ribes & Pagola-Carte 2013, zie onder 'Publicaties' elders in deze nieuwsbrief). Door de gemoderniseerde lay-out met onder andere veel foto's van belangrijke kenmerken een belangrijke aanwinst. Evenals de vorige delen zijn de tabellen ook in het Engels! In België verscheen een rijkelijk geïllustreerd overzicht van de Belgische water- en opervlaktewantsen met determinatietabellen en verspreidingskaarten (Stoffelen et al. 2013). Ook hier zijn het vooral de vele foto's van onder andere determinatiekenmerken, die het boek zeer de moeite waard maken!

Berend Aukema

Stofluizen (Psocoptera)

Begin dit jaar is de stofluizenwerkgroep heropgericht. Hiermee krijgt het faunistisch werk aan deze groep weer een impuls. De fauna zal geïnventariseerd worden, er wordt gewerkt aan een soortenlijst en wellicht dat er ooit eens een Nederlands determinatiewerk wordt gepubliceerd. Dat is allemaal wel nodig ook; er zijn slechts zo'n zestig soorten uit ons land bekend, terwijl er mogelijk nog enkele tientallen wachten op ontdekking.

Leden van de Stofluizenwerkgroep onderzoeken een baal tuinafval tijdens de 1000-soortendag in het Roerdal (foto Jinze Noordijk).

De werkgroep is gegroeid van één naar maar liefst acht man: Dick Belgers, Cees Gielis, Roy Morssinkhof, Jinze Noordijk, Bruce Schoelitsz, Jack Windig, Bert van Zanen en Jan Willem van Zuijlen. Dit jaar zijn er twee gezamenlijke excursies ondernomen. Op de 1000-soortendag (8 juni 2013) is het Roerdal bezocht en op 8 december 2012 zijn de Noordlike Fryske Wâlden aangedaan.

Bert van Zanen

Vlinderfaunistiek

De beste dag voor de WVF in 2013 was wel de presentatie van het boek 'Nachtvinders Belicht', een gezamenlijke publicatie van de werkgroep en De Vlinderstichting over de toestand van de Nederlandse (macro-)nachtvinders. Samengevat: die is niet florissant.

In het boek is ook een voorstudie opgenomen voor een Rode Lijst van de Nederlandse macro's. De lijst is een voorstudie

omdat hij niet is opgesteld in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken, maar op eigen initiatief. De berekeningen zijn wel gedaan volgens de daartoe geldende voorschriften, op één uitzondering na: als referentiedatum is niet het jaar 1950 genomen, maar het jaar 1980. Theoretisch is 1950 een beter ijkpunt, maar het aantal beschikbare waarnemingen uit die periode, waar het gaat om 841 soorten, is niet toereikend. Het is de bedoeling om, als de digitalisering van de Nederlandse macro's door Naturalis eenmaal is voltooid, en het aantal oudere waarnemingen daarmee is gemaximaliseerd, met een definitieve Rode Lijst te komen.

Alle berekeningen zijn uitgevoerd op basis van Noctua, de gemeenschappelijke database van de Nederlandse vlinders die door de WVF wordt onderhouden. Juist op het moment dat dit verslagje wordt geschreven is het aantal waarnemingen in Noctua de vier miljoen gepasseerd. De gegevens in Noctua komen uit informatie die rechtstreeks aan de WVF wordt aangeleverd, uit het digitaliseren van oude publicaties, rapporten en aantekenboekjes, uit Telmee.nl en uit de grootste data-leverancier: Waarneming.nl. De kwaliteit van de waarnemingen in die laatste twee bronnen wordt mede gehandhaafd door het werk van een aantal validatoren, 'admins', en het belang van de werkzaamheden van die vrijwilligers mag best wel eens worden onderstreept.

De kaartjes, fenogrammen en overige grafieken in de websites Microlepidoptera.nl en Vlindernet.nl zijn gebaseerd op Noctua, en zijn ook dit jaar een paar maal ververs.

In 2013 is op 6 september de negende Nacht van de Nachtvinders gehouden. De organisatie daarvan doet De Vlinderstichting, de WVF verwerkt de resultaten. De weersomstandigheden waren matig, juist na een periode met uitstekend weer, maar desondanks zijn er 3730 waarnemingen binnengekomen. Het eigenlijke doel van de NNN is natuurlijk het aantrekken van veel belangstellenden, en dat lukt uitstekend, doordat veel getrainde waarnemers zich een avond als docent of excursieleider opstellen.

De jaarlijkse gemeenschappelijke excursie van de NEV-secties Snellen en ter Haar is feitelijk geen zaak van de WVF, maar omdat vrijwel alle deelnemers hun waarnemingen deponeren in Noctua, en de verslaglegging meestal ook via Noctua verloopt, heeft het zeker wel gevolgen voor de WVF. Ditmaal was de excursie in de Kennemerduinen, op 12 juli. Mede dankzij schitterend weer leverde de excursie een kleine 3000 waarnemingen op.

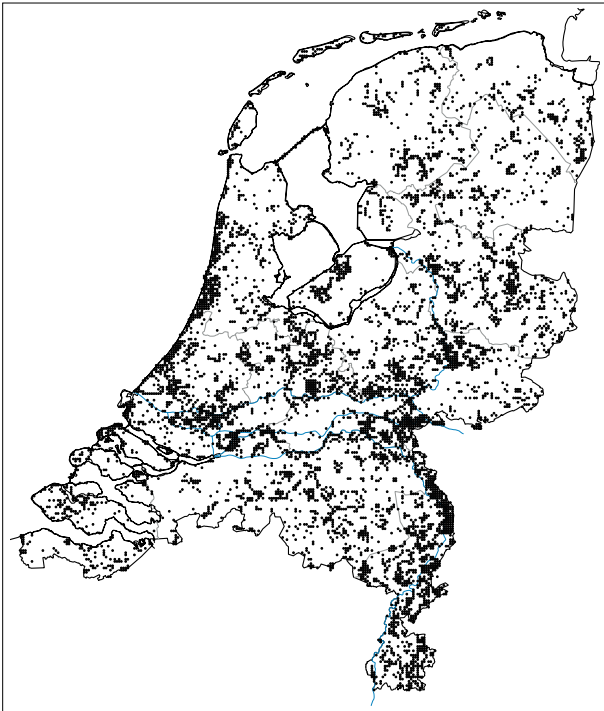
Kortom, Noctua groeit als kool. Het aantal unieke waarnemingen uit 2013 bedroeg midden november ruim 190 000.

Willem Ellis

Sprinkhanen (Orthoptera)

In 2013 werd het veldwerk voor de nieuwe sprinkhanenatlas afgerond. Binnen drie seizoenen kon het hele land vrijwel dekkend geïnventariseerd worden op 5x5-kmhokschaal. De samenwerking met Waarneming.nl was daarbij erg vruchtbaar. Het project heeft veel nieuwe informatie opgeleverd. Hieronder staan enkele hoogtepunten:

- Ontdekking van populatie van het verdwenen gewaande bosdoortje in NP de Hoge Veluwe.
- Een grote populatie van de steppesprinkhaan in Noord-Limburg.

- Een tweede vindplaats van de kleine groene sabelsprinkhaan (bij Brummen).
- Verdere uitbreiding van onder meer de gouden sprinkhaan, zuidelijk spitskopje, greppelsprinkhaan en boomkrekel.
- Van de lichtgroene sabelsprinkhaan waren al enkele zwerende mannetjes gemeld, maar nu zijn er ook populaties gevonden in Zuid- en Midden-Limburg.

Er was niet alleen vooruitgang te melden. De wrattenbijter is ondanks gericht zoeken al een jaar niet meer op de Hoge Veluwe gezien en ook de zadelsprinkhaan heeft het moeilijk. De kiezel-sprinkhaan, die in 2009 op diverse spoorwegemplacements werd gevonden, lijkt alweer op zijn retour.

De resultaten zullen in 2014 gepubliceerd worden, als Entomologische Tabel of special van Nederlandse Faunistische Mededelingen.

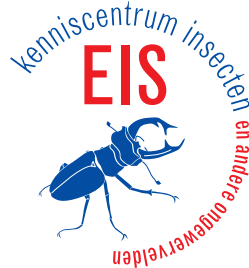
Roy Kleukers & Ed Colijn

EIS-nieuws

Nieuw logo EIS

Tijdens de besprekingen voor het meerjarenplan 2011-2016 kwam naar voren dat EIS slecht zichtbaar is bij niet-ingewijden.

Met name het logo werd als onduidelijk bestempeld. Ook de naam EIS zegt buitenstaanders niet zo veel. Na interne discussie met bureau, bestuur en werkgroepcoördinatoren is besloten voor het hier getoonde nieuwe logo en een aanpassing van de naam. We verwachten dat deze aanpassingen bij zullen dragen aan de herkenbaarheid van onze organisatie. De komende tijd zal het logo worden ingevoegd in de diverse uitingen van EIS, zoals de website, briefpapier, nieuwsbrieven en de Facebook-pagina.

Roy Kleukers

Nieuw boek Heidebeheer

Op 17 september werd het boek Heidebeheer gepresenteerd, tijdens een zeer druk bezocht symposium in Radio Kootwijk. Het boek is samengesteld door boswachter Jap Smits van Staatsbosbeheer en Jinze Noordijk van EIS. Het boek markeert een omslag in het denken over heidebeheer. Lange tijd werd gestreefd naar uitgestrekte paarse heide, vooral interessant voor de recreant. In het boek staan tips om het heidelandschap gevarieerder te maken en de rijkdom aan specifieke heidefauna sterk te verhogen.

Roy Kleukers

